

Korrupsiya ilə mübarizə sahəsində Malayziya modeli

Malayziya Cənub-Şərqi Asiyada yerləşən və yerləşdiyi qitədə ən sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyata malik ölkələrdən biri hesab olunur. Hər il ortalama ÜDM artımı 6,5 faizdir və bazar iqtisadiyyatına malik, yeni sənayeləşmiş ölkələr qrupuna daxildir. Qeyd olunan sürətli inkişaf nəticəsində yaranmış böyük iqtisadi artım müxtəlif tip maliyyə və korrupsiya cinayətlərinin ortaya çıxmasına səbəb olmuşdur. Korrupsiya ilə mübarizə sahəsində ilk dəfə 1959-cu ildə Malayziya Baş Nazirliyinin tərkibində yaradılmış bölmə işə başlamışdır. Həmin dövrdə

istintaq Malayziya Daxili İşlər Nazirliyinin istintaq idarəsi tərəfindən aparılırdı. Həyat səviyyəsinin yüksəlməsi və cəmiyyətin inkişafı bu sahədə də dəyişikliklər tələb edirdi. Təsadüfi deyildir ki, qısa zaman sonra Malayziya hökuməti müstəqil bir qurum kimi 1967-ci ildə Anti Korrupsiya Agentliyini təsis etmişdir. Həmin Agentlik artıq dövlət səviyyəsində korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində ixtisaslaşmış qurum kimi fəaliyyətə başlamış və ayrı-ayrı vaxtlarda transformasiya keçirərək 2009-cu ildə Malayziya Anti-Korrupsiya Komissiyası şəklində yenidən qurulmuşdur. Komissiyanın fəaliyyət sahəsi bütün ölkə ərazisini əhatə etməklə strukturu, əsas aparatı Putracaya şəhərində olmaqla, hər ştat üzrə ayrı-ayrı, ümumilikdə 21 nümayəndəliklə formalaşdırılmışdır. Komissiyanın işi müxtəlif qollara bölünməklə məsləhət şurası, korrupsiya üzrə xüsusi komitəsi, şikayət komitəsi, əməliyyat və preventiv tədbirlər panelləri çərçivəsində fəaliyyətini davam etdirir.

Malayziya Anti-Korrupsiya Komissiyasının əsas funksiyaları korrupsiya ilə bağlı şikayətləri qəbul etmək, təhqiqat və istintaq aparmaq, korrupsiya hallarının baş verməsinin qarşısının alınmasının mümkün yollarını araşdırmaq və müvafiq məsləhət xidmətləri göstərmək, cəmiyyətin müxtəlif təbəqələri arasında maarifləndirmə işlərini aparmaqdan ibarətdir.

Malayziya dövləti korrupsiya ilə necə mübarizə aparır? Malayziya Anti-Korrupsiya Komissiyasının 2009-cu ildə qəbul olunmuş aktı korrupsiya ilə mübarizə sahəsində Komissiya üçün bir növ yol xəritəsi rolunu oynayır, hüquq və vəzifələrini təsbit edir. Aktın ikinci bölməsində əsas obyektlər, aktın məqsədləri müə-

yənləşdirilmişdir. Özəl və dövlət sektorunda şəffaflığın və hesabatlılığın təşviq edilməsi, dövlət orqanlarının vəzifəli şəxslərini və ictimaiyyətin nümayəndələrini korrupsiyanın zərərli nəticələri barədə maarifləndirmək ən vacib element kimi nəzərə çarpır. Malayziya

qanunvericiliyinə əsasən korrupsiya cinayətlərinə görə 20 ilədək həbs, hansının daha çox olmasına üstünlük verilmək şərti ilə rüşvət miqdarının 5 qatı cərimə və ya ən az 10.000 ringit (rəsmi yerli pul vahidi) üzrə cərimə nəzərdə tutulmuşdur.

Komissiya öz fəaliyyətində üç istiqaməti prioritet olaraq seçmişdir. Preventiv tədbirlərin həyata keçirilməsi, istintaq nəticəsində cinayətkarların ifşa edilməsi və maarifləndirmə işlərinin icrası. Daha geniş anlamda cinayət barədə məlumatın daxil olduğu andan araşdırmanın aparılması, cinayətkarların ifşa edilməsi, məhkəmə hökmünün çıxarılması, vurulmuş ziyanın bərpası nə qədər vacibdirsə, dövlət üçün cinayət törətmiş şəxslərin islah olunaraq cəmiyyətə reintegrasiya olunması da, bir o qədər önəm təşkil edir. Bundan başqa Komissiyanın işinin şəffaflığına və peşakarlığına 5 müstəqil şəxsdən ibarət qrup nəzarət edir.

Hər bir halda komissiyanın müvafiq əməkdaşları tərəfindən korrupsiya riskləri daim izlənilməklə, boşluq və nöqsan olan sahələr qiymətləndirilir, risklərin azaldılması üçün bütün mümkün vasitələrdən istifadə edilərək sistemin gücləndirilməsi üzrə lazımı tədbirlər həyata keçirilir. Təbii bir proses kimi cəmiyyətin sürətli inkişafı fonunda yeni, innovativ cinayət mexanizmlərinin və üsullarının yaranması qaçılmazdır. Bu səbəbdən qanunvericiliyin günün tələblərinə uyğunlaşdırılması məqsədilə Komissiya tərəfindən daim cəmiyyətdə baş verən yeniliklər izlənilir.

Ümumi prosesdə iş bölgüsü üç hissəyə ayrılmaqla istintaq Malayziya Anti-Korrupsiya Komissiyası tərəfindən, ittihamın müdafiə edilməsi prokurorluq tərəfindən və yekun qərarın verilməsi isə məhkəmə tərəfindən icra olunur. Məhz bu məqamda hansı səbəbdən Komissiyanın ittihamı müdafiə etmək səlahiyyətinin olmaması sualı yarana bilər. Malayziya hökuməti istintaqın aparılması və ittihamın müdafiə edilməsi

proseslərini bir-birindən ayırmaqla tam şəffaflığın və ədalətliyin təmin edilməsini nəzərdə tutmuşdur. Diqqət çəkən digər bir fakt isə ondan ibarətdir ki, Malayziya Konstitusiyasının 145-ci maddəsinə əsasən, cinayət işinin məhkəməyə göndərilmədən əvvəl ittihamın müdafiə edilməsi məqsədilə öz mülahizəsinə əsasən icraatı yeniləmək və icraata xitam vermək Baş Prokurorun səlahiyyətindədir. Bu səbəbdən də həmin proseslər bir-birindən ayrılmaqla qeyd olunan müxtəlif qurumlar tərəfindən icra olunur.

Komissiya maarifləndirmə işlərinə xüsusi önəm verməklə bu sahədə gənclər, vəkillər, aktivistlər, qeyri hökumət təşkilatları, dini sektalar və cəmiyyətin digər üzvləri ilə daimi görüşlər təşkil edir. Korrupsiyanın bir xəstəlik kimi cəmiyyətdə yaratdığı fəsadlar üz-üzə keçirilən görüşlərdə iştirakçılara ətraflı çatdırılmaqla bu sahə üzrə mübarizədə birgə fəaliyyətin önəmi xüsusi vurğulanır. Komissiya yarandığı dövrdən etibarən 700-dən artıq seminar və görüş keçirmişdir ki, həmin tədbirlərdə 120.000-dən artıq şəxsin iştirakı təmin edilmişdir. Bununla belə Komissiya tərəfindən həmçinin dövlət və özəl universitetlər, institutlar və digər təhsil müəssisələrində mütəmadi görüşlər təşkil edilməklə cəmiyyətin düşünən gənc beyinləri bu sahə üzrə birgə əməkdaşlığa dəvət edilir, maarifləndirmə işlərinin icrasında gənc nəslin gücündən müvəffəqiyyətlə istifadə edilir.

Dövrün tələbinə uyğun olaraq sosial media, veb-saytlar, tv, radio, qəzet, buklet və bülleten şəklində müxtəlif formatlarda maarifləndirmə tədbirləri həyata keçirilir. Malayziya Anti-Korrupsiya Komissiya Beynəlxalq Anti-Korrupsiya günündə yəni 9 dekabr 2015-ci il tarixdə öz radio kanalını açmış və gün ərzində həmin kanal vasitəsilə korrupsiya ilə mübarizə sahəsində gündəlik informasiyaların və biliklərin ötürülməsi işini uğurla davam etdirir.

Azərbaycan Respublikası və Malayziya arasında diplomatik münasibətlər 1993-cü ilin 5 aprel tarixində qurulmuşdur və 2007-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Malayziyadakı Səfirliyi fəaliyyət göstərir. 30 dekabr 2014-cü il tarixli "Azərbaycan Respublikası ilə Malayziya arasında dostluq münasibətləri və tərəfdaşlıq haqqında" Birgə Bəyannamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Qanununda

müvafiq beynəlxalq sənədlər əsasında terrorizm, zorakı ekstremizm, silahlı separatizm, transmilli mütəşəkkil cinayətkarlıq, narkotik maddələrin qeyri-qanuni istehsalı, ticarəti və qaçaqmalçılığı, qeyri-qanuni silah ticarəti, insan alveri, mədəni və tarixi irsə qarşı cinayətlər, çirkli pulların yuyulması və digər transmilli təhlükəsizlik təhdidləri ilə mübarizə aparmaq üçün əməkdaşlığı gücləndirilməsi kimi xüsusi önəm təşkil edən məsələlərin göstərilməsi Azərbaycan Respublikasının hüquq mühafizə orqanları ilə Malayziyanın hüquq mühafizə orqanları arasında münasibətlərin genişləndirilməsini labüd edir. Bunun məntiqi ardıcılığı olaraq 4 fevral 2016-cı il tarixdə "Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi və Malayziyanın Antikorrupsiya Komissiyası arasında korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu" imzalanmışdır. Həmin əməkdaşlıq hal-hazırda da uğurla davam etdirilməklə münasibələrin inkişafı etdirilməsi üçün müvafiq addımlar atılır. Təsadüfi deyildir ki, təkcə 2023-cü ildə Malayziya Anti-Korrupsiya Akademiyası və digər qurumları tərəfindən Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun nümayəndələrinin iştirakı ilə ümumilikdə 5 onlayn görüş və təlim kursları keçirilmişdir. Korrupsiya ilə mübarizə sahəsində Malayziya modelinin öyrənilməsi və müəyyən edilmiş müsbət islahatların ölkəmizdə tətbiqi yollarının araşdırılması məqsədilə qarşılıqlı əlaqələrin genişləndirilməsi uzun müddətli perspektivdə davamlı nəticələri görməyə imkan verəcəkdir.

Asiman Hacıyev
Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin İstintaq idarəsinin mühüm işlər üzrə müstəntiqi, I dərəcəli hüquqşünas